

Fem-nos savis de la vida

Guies didàctiques de l'exposició de proverbis del món *Dites d'aquí, d'allà i de més enllà*

per als cursos de secundària

Organitzat per:

Amb el suport de:

La Taula Intercultural de Sants, Hostafrancs i la Bordeta, en el marc del Dia de la Llengua Materna 2018, ha creat una exposició de tretze plafons amb dotze proverbis originals de llengües diverses del món, amb la intenció que recorri centres educatius i entitats que la vulguin exhibir.

Per als centres educatius de secundària es proposen a continuació activitats didàctiques per donar sentit a l'exposició i fomentar l'interès per la tradició cultural pròpia i per la de les cultures presents a les aules, unes activitats que ocupen tres o més sessions i convergeixen de ben segur amb objectius curriculars de disciplines escolars com llengua, ciències socials, ètica, tutoria i plàstica.

Us animem a fer-hi un cop d'ull i veure què pot aportar als vostres centres. Estarem encantats de connectar amb vosaltres i col·laborar en la posada en pràctica d'una iniciativa emmarcada en el valor de la diversitat cultural, en la influència social dels missatges populars i en el diàleg entre iguals sobre valors compartits.

Taula Intercultural de Sants, Hostafrancs i la Bordeta

Fem-nos savis de la vida

Ensenyament secundari obligatori

1. Condició prèvia:

Espai idoni per plantar l'exposició (vestíbul del centre, passadís, estança...).

2. Descripció general de l'activitat:

Exhibir a l'institut una exposició de proverbis d'arreu del món, considerar mitjançant debats si les dites populars més anomenades en el nostre entorn s'ajusten als usos i valors de l'actualitat i triar valors d'avui que podrien ser plasmats en nous proverbis.

3. Objectius generals:

- A partir de la comprensió dels proverbis exposats, interessar-se per dites o sentències populars que sovint són emeses per persones majors de l'entorn i valorar-ne l'escaiença segons els usos i valors actuals.
- Descobrir i valorar sentències populars de cultures diferents de les locals a través de les aportacions de companys oriünds d'altres països.
- Adquirir una major consciència de l'enriquiment cultural que comporta la convivència amb companys i companyes que han interioritzat valors des de perspectives culturals diferents de les del país.
- Crear noves sentències referides a aspectes de la realitat actual coma ara l'esport, la cura del cos, la diversitat cultural, etc.

4. Objectius específics

- Valorar raonadament l'escaiença dels proverbis evocats per la població adulta en l'entorn de l'alumnat.
- Crear de nou dites i sentències relacionades amb el món actual.
- Practicar l'oralitat a l'aula des de la perspectiva de l'exposició raonada i el diàleg constructiu.
- Redactar explicacions entenedores que expliquin el sentit densificat de les sentències.

5. Durada

A determinar. Es proposa una setmana d'exposició i tres sessions d'aula d'una hora.

6. Procés de l'activitat

En una sessió prèvia: Anunciem-ho

- Anunciar l'activitat i les fites que es pretén assolir: reconeixement del valor que es dona als proverbis en tot el món (exposició), reflexió sobre l'actualitat dels refranys més típics del nostre entorn (debat) i creació de frases sobre temàtiques actuals, convertibles en refranys o dites populars (possible publicació).
- Comunicar motius d'engrescament: l'enriquiment que genera la convivència amb companys i companyes oriünds d'altres cultures, la capacitat crítica que es pot demostrar a l'hora de comentar refranys coneguts i la capacitat creadora que es farà palesa a l'hora de crear frases breus i concises a partir de la pròpia experiència.

Primera sessió: Analitzem proverbis

- Visitar l'exposició i captar-ne el sentit. Adonar-se de les parts de cada plafó (llengua, territori d'ús, proverbí original, traducció i explicació de significat). Anunciar la feina que es farà a partir d'aquest moment.
- Un cop a l'aula, comentar que encara sentim a dir de la família, el professorat o veïns/es refranys que van sorgir fa força temps i en unes condicions socials, econòmiques i ideològiques diferents de les actuals. Demanar que recordin proverbis o refranys, tant d'aquí, com d'altres llocs d'on són oriünds els alumnes/les alumnes.
- Analitzar i valorar alguns refranys d'ús encara freqüent mitjançant l'activitat adjunta **Valorem proverbis** i instruir per dur-la a terme en petits grups a partir de les llistes de refranys que es proposen.

Segona sessió: Parlem de valors

- Posar en comú de les anàlisis i les valoracions fetes en petit grup. Debatre les qüestions que presentin diferències de criteri.
- Reflexionar plegats/des sobre condicions de vida, costums i valors que són presents en la societat actual i crear frases convertibles en refranys per rellevància de contingut, brevetat textual i sonoritat de construcció. Hi pot ajudar la fitxa **Fem-nos assessors** que s'adjunta.

Tercera sessió: Fem visible la feina

- Comentar les possibilitats de fer visible la feina feta i la llista de frases obtinguda i decidir-se per la que es consideri més efectiva i factible. Per exemple: exposar en un lloc visible del centre un plafó amb les frases aconseguides; participar en la revista de l'institut mitjançant articles que comentin les frases; participar en la ràdio del centre per comentar l'activitat; connectar amb alumnes d'un altre institut, demanar-los que facin el mateix exercici i comparar les propostes, etc.

7. Indicadors d'avaluació

- Valoració del professorat sobre l'exposició i les activitats de l'explotació didàctica i les que hagin pogut sorgir dutes a terme també en relació als objectius dels programes de llengua i ciències socials, a través d'una rúbrica d'avaluació i comentaris oberts. Vegeu doc. "Avaluació del professorat"
- Valoració directa de l'alumnat sobre l'exposició i les activitats dutes a terme per mitjà d'una rúbrica d'avaluació. Vegeu doc. "Avaluació alumnat secundària"
- Nombre d'alumnes que han participat a l'activitat.
- Nombre d'exposicions i activitats diverses que han sorgit a partir d'aquesta explotació didàctica.

Valorem proverbis

Molts proverbis i refranys populars van ser dits per primera vegada fa força temps, i d'altra banda, els costums, les condicions de la vida de la gent i els valors reconeguts per la societat han anat variant. Si depengués de vosaltres, mantindríeu, eliminaríeu o modificariéu aquests proverbis o dites populars? Penseu en els canvis que hi ha hagut des que es van començar a dir i en el sentit que pot tenir cada missatge per a les generacions presents i futures.

Recordeu algunes funcions dels proverbis: constatar experiències molt generalitzades, prevenir sobre determinats perills i fomentar accions beneficioses.

En petits grups, trieu una de les llistes, valoreu cada afirmació i proposeu canvis, si és el cas. Deixeu constància escrita de les valoracions, com es fa a l'exemple que hi ha a continuació. Després, poseu en comú les conclusions.

De fora vingueren i de casa ens tragueren.

És possible que això passés en alguns casos, però no devia ser una cosa general. Ho trobem massa fort perquè sembla que, ja d'entrada, hàgim de desconfiar de les persones noves amb qui ens trobem de veïns o de companys de classe. Nosaltres l'eliminaríem.

En català:

1. De fora vingueren i de casa ens tragueren.
2. Val més un veí a la porta que un parent a Mallorca.
3. Home casat, burro espatllat.
4. Qui de jove no treballa, de vell dorm a la palla.
5. De l'home vell, si és ric, tothom és parent o amic.
6. Dona un dit i et prendran la mà.
7. La llengua no té ossos i en trenca de ben grossos.
8. Cantant les veritats es perden les amistats.
9. A la loteria de la mort tothom té premi segur.
10. El temps tot ho cura.

En castellà:

1. La letra, con la sangre entra.
2. A la cama no te irás sin saber una cosa más.
3. Agua que no has de beber, déjala correr.
4. Ande yo caliente i ríase la gente.
5. El que la sigue, la consigue.
6. Haciendo y deshaciendo se va aprendiendo.
7. Haz bien y no mires a quien.
8. Piensa mal y acertarás.
9. Más rápido se coge al mentiroso que al cojo.
10. La ley del embudo: para mí lo ancho, para ti lo agudo.

Fem-nos assessors socials

L'anàlisi de refranys antics ens porta a pensar en la realitat actual i a imaginar si es podrien crear refranys que la reflectissin. Per això cal que fem pluja d'idees per fer una llista de qüestions concretes que puguin generar frases lapidàries i allisonadores, dignes de constituir-se en refranys o proverbis.

En petits grups, llegiu les descripcions següents, trieu un capítol amb què us sentiu còmodes o proposeu-ne de nous, afegiu-hi altres característiques que cregueu que hi escauen i decidiu sobre quines dues o tres qüestions concretes voldríeu elaborar un missatge breu, concís i important. Redacteu les dues o tres frases consensuades i poseu-les en comú.

Finalment, amb les frases aportades decidiu el rendiment que hi donareu: una nova exposició, una aportació a la revista de l'institut, una presentació de la feina feta en un acte públic, etc.

Exemple (sobre la cura del cos i la salut):

El grup hi va afegir: augment de casos d'anorèxia i bulímia, necessitat de menjar de tot i variat, perills d'obesitat, no és convenient exposar la pell al sol per l'augment dels raigs ultraviolats.

Després de diversos textos redactats, va consensuar aquestes dues frases:

Sota el sol, la crema estalvia la crema.

El menjar més adient: just, vari, fresc i freqüent.

Societat diversa en orígens i cultures

Coincidem amb gent diversa, com a veïns o veïnes, companys i companyes d'estudi, de feina, de viatge... Sentim parlar llengües molt diferents a la nostra. Hi ha costums que desconexiem. El menjar, la música i el joc ens uneixen, encara que no puguem comunicar-nos plenament. Hi ha força desconeximent entre uns i altres i cal superar-lo. Cal trencar molts prejudicis i estereotips sobre col·lectius vinguts d'arreu. Etc.

Efectes dels mitjans de comunicació

Rebem bateries d'anuncis que ens impulsen al consum. Seguim equips esportius als quals ens aficionem. Posem per davant el seguiment de programes televisius i reduïm així el temps de conversa familiar. Ens deixem influir en excés per les idees que els mitjans impulsen. Etc.

Treball i professió

És difícil comptar amb una feina segura i estable. Cal estudiar molt per accedir a professions ben remunerades. Cal desenvolupar competències molt diversificades per adaptar-se a feines noves i complexes. Es pot tenir feina i, alhora, ser pobres. La joventut crea feines noves de forma autònoma. Etc.

Cura del cos i salut

Se'n sap força del cos, de malalties i remeis. S'accedeix fàcilment a personal mèdic especialista i a hospitals. La gent té força coneixements i creences sobre alimentació sana i salut. Es coneixen teràpies alternatives com la fitoteràpia, l'osteopatia, la musicoteràpia, etc. Apareixen estils alimentaris alternatius com el vegetarianisme i el veganisme. Etc.

Ús i distribució del temps

L'activitat diària és més diversa (al llarg del dia fem moltes coses) i fragmentada. Dedicuem moltíssim temps a la informació mirant televisions, accedint a ordinadors, usant mòbils i no tant llegint llibres, diaris o revistes. Sovint és complicat combinar la vida laboral i la domèstica. Etc.

Activitat física

Augmenta el nombre de gent que fa pràctiques esportives habituals com ara natació, atletisme o senderisme. Es fa atenció a aspectes estètics del cos (exercicis musculars, massatges, pírcings, tatuatges, pentinats, etc.). Hi ha joves que dediquen temps i molts esforços a la competició esportiva (futbol, bàsquet, handbol...). Etc.

Fem-nos savis de la vida

Ensenyament secundari obligatori

Avaluació del professorat

Amb l'objectiu de tenir un retorn i poder seguir millorant, us agraïrem que ens feu arribar les avaluacions del professorat i de l'alumnat al Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta a través del correu electrònic projectes@secretariat.cat o a l'adreça C/ Sants, 79. 08014 Barcelona. Gràcies!

Barems de valoració de les activitats

- **Prescindible:** no hi ha hagut un resultat rellevant, més enllà dels valors bàsics que resulten de qualsevol activitat (atenció i comprensió).
- **Interessant:** l'activitat ha despertat interès per part de l'alumnat, però no ha fet germinar més coneixement o inquietud d'aprenentatge.
- **Profitosa:** l'activitat ha tingut força sentit per l'alumnat; val la pena recordar-la, tenir-la present i reprendre-la en una altra ocasió dins dels projectes del centre.

	Prescindible	Interessant	Profitosa
Anunci previ de l'activitat i del repte de ser jutges i creadors			
Visita comentada de l'exposició			
Recull de dites populars entre l'alumnat			
Anàlisi i valoració de proverbis diversos ("Valorem proverbis")			
Posada en comú de les valoracions fetes			
Creació de frases convertibles en refranys			
Propostes de visualització de la feina feta			

Nombre d'alumnes que hi ha participat: _____

Comentari avaluador obert :

Gràcies!

Fem-nos savis de la vida

Avaluació de l'alumnat

Rúbrica d'avaluació

	Problemàtic ☹️	Acceptable 😊	Magnífic 😄
Què n'he tret, de veure i comentar l'exposició de proverbis del món?	No m'ha servit de gaire.	He vist que hi ha moltes llengües i moltes maneres de pensar.	He valorat els proverbis com a cultura popular i enriquiment humà.
De què m'ha fet conscient analitzar i valorar refranys populars d'aquí?	No li he trobat el sentit.	Que donar un sentit o un altre a un refrany depèn de cadascú.	Que el refranyer transmet valors o contravalors de manera clara o tàcita.
Què he après creant possibles nous refranys?	He fet una pràctica més de redacció.	Que no és fàcil dir molt amb poques paraules.	A crear missatges breus, clars i concisos.
Creus que heu pogut estendre d'alguna manera el que heu treballat junts?	No gaire. No sé si fora de l'aula s'han adonat gaire del que hem treballat.	Déu n'hi do, però potser hauríem pogut fer-ho millor.	Sí. Hem treballat i hem aconseguit donar a conèixer la feina.

Vols comentar alguna cosa?

Rúbrica d'avaluació

	Problemàtic ☹️	Acceptable 😊	Magnífic 😄
Què n'he tret, de veure i comentar l'exposició de proverbis del món?	No m'ha servit de gaire.	He vist que hi ha moltes llengües i moltes maneres de pensar.	He valorat els proverbis com a cultura popular i enriquiment humà.
De què m'ha fet conscient analitzar i valorar refranys populars d'aquí?	No li he trobat el sentit.	Que donar un sentit o un altre a un refrany depèn de cadascú.	Que el refranyer transmet valors o contravalors de manera clara o tàcita.
Què he après creant possibles nous refranys?	He fet una pràctica més de redacció.	Que no és fàcil dir molt amb poques paraules.	A crear missatges breus, clars i concisos.
Creus que heu pogut estendre d'alguna manera el que heu treballat junts?	No gaire. No sé si fora de l'aula s'han adonat gaire del que hem treballat.	Déu n'hi do, però potser hauríem pogut fer-ho millor.	Sí. Hem treballat i hem aconseguit donar a conèixer la feina.

Vols comentar alguna cosa?

Gràcies!